

Büyük Güçlerin Trajedisi Bağlamında Küresel Makro Gündem Raporu (Eylül 2025 - Eylül 2026)

Talha Nuri Yılmaz | 2026-09-24

Eylül 2026 itibarıyla küresel sistem, John Mearsheimer'ın "Büyük Güçlerin Trajedisi" teorisinde öngördüğü üzere, devletlerin hayatta kalma ve hegemonya kurma güdüsüyle hareket ettiği, sıfır toplam bir çatışma döngüsüne girmiştir. ABD öncülüğündeki liberal uluslararası düzenin çözülmesi hızlanmış ve dünya, yeni bir rekabetçi evreye geçmiştir. İşte son bir yılın makro gündemi ve önümüzdeki 5 yılın ana fay hatları:

1. ABD - Çin Hegemonya Mücadelesi: Tayvan ve Yarı İletken Savaşları

- Donanım ve Yapay Zeka Savaşı:** Yarı iletkenler ve çip üretimi, 2025-2026 döneminde basit bir ticari rekabetten çıkarak "altyapı ve beka savaşına" dönüşmüştür. Tayvan, yapay zeka (AI) çiplerindeki tekel konumuyla "silikon kalkanını" sürdürse de, bu durum ABD ve Çin için en büyük stratejik zaafiyet olarak algılanmaktadır.
- Tedarik Zinciri Silahlanması:** Çin, nadir toprak elementleri ve kritik gazlar üzerindeki hakimiyetini bir şantaj unsuru olarak kullanmaya devam ederken; ABD ise sıkı ihracat kontrolleri ve devasa yerli dökümhane (foundry) yatırımlarıyla "riski azaltma" (de-risking) stratejisine hız vermiştir.
- Fay Hattı:** Tayvan Boğazı, önümüzdeki 5 yılın en kritik patlama noktası olmaya devam etmektedir.

2. Rusya - Ukrayna Yıpratma Savaşı: Hibrit Tehditler

- Taktiksel Çıkamaz:** Savaş, Donetsk bölgesinde marjinal toprak değişimleriyle bir yıpratma savaşına kilitlenmiştir. Ancak çatışma, jet motorlu insansız hava araçları ve AI destekli otonom sistemlerle yeni bir asimetrik boyuta taşınmıştır.
- NATO'nun Çizgisi:** NATO, doğrudan çatışma veya uçuşa yasak bölge gibi tırmandırıcı adımlardan kaçınmaktadır.
- Fay Hattı:** Rusya'nın Avrupa içlerindeki sabotaj ve siber saldırılardan oluşan "gölge savaşı" (hibrit savaş), konvansiyonel savaşın Avrupa sathına yayılması riskini barındırıyor.

3. Orta Doğu Yangını: İsrail, İran Ekseni ve Kızıldeniz Krizi

- Bölgesel Savaş:** 2025'teki göreceli sakinlik, ABD ve İsrail'in askeri operasyonlarıyla yerini daha geniş bölgesel gerilimlere bırakmıştır.
- Lübnan Cephesi:** İsrail ile Hizbullah arasında başlayan ve yasal ateşkeslere rağmen fiilen devam eden çatışmalar bölge demografisini sarsmaktadır.

- Kızıldeniz Darboğazı: Husilerin Kızıldeniz'deki saldırıları, Suudi altyapılarını ve küresel ticareti sekteye uğratmıştır. AB'nin Aspides Operasyonu genişletilse de Bab'ül Mendep Boğazı küresel bir tıkanma noktası haline gelmiştir.

4. Küresel Jeoekonomi ve Tedarik Zinciri Krizleri

- Ekonomik Milliyetçilik: Serbest piyasa ekonomisi yerini "devlet müdahaleciliğine" ve "korumacı politikalara" bırakmıştır. Ekonomik güvenlik, ulusal güvenliğin bir numaralı önceliği (Commercial Realism) haline gelmiştir.
- Enerji Jeopolitiği: Enerji güvenliği; enerji geçişi için gereken kritik mineralleri (lityum, kobalt vb.) kapsayacak şekilde genişlemiştir. Hükümetler artık "tam zamanında" (just-in-time) modeli yerine "önce dayanıklılık" (resilience-first) modeliyle çalışmaktadır.

5. Savunma Harcamaları ve Yeni Askeri İttifaklar

Geleneksel çok taraflılık çökerken, devletler spesifik odaklı küçük ittifaklara (minilateralism) yönelmiştir: * Quad (ABD, Hindistan, Japonya, Avustralya): Tedarik zinciri entegrasyonu, enerji istikrarı ve kritik altyapı güvenliği üzerinden jeoekonomik bir bariyer işlevi görmektedir. * AUKUS (ABD, İngiltere, Avustralya): Yapay zeka, kuantum teknolojileri ve nükleer denizaltılar üzerinden, Çin'e karşı Pasifik'te sert güç (hard power) eksenini oluşturmaktadır. * Güvenlik İkilemi: Soğuk Savaş'tan bu yana görülen en yüksek savunma harcamaları (silahlanma yarışı), büyük güçlerin birbirlerinin niyetlerini tamamen tehdit olarak algılamasına yol açmaktadır.

Değerlendirme

2026 manzarası, büyük güçlerin statükoyu kendi lehlerine değiştirmek için askeri, ekonomik ve teknolojik tüm araçları fütursuzca kullandığı tam teşekküllü bir "Güç Politikaları Trajedisi"dir. Önümüzdeki 5 yıl, bu aktörlerin kendi kendine yetebilen teknolojik/askeri bloklar kurma çabasıyla geçecek; Tayvan, Doğu Avrupa ve Hürmüz Boğazı, sistemik kriz üreten temel fay hatları olacaktır.